

עו"ד עמוס האוזנר

אחריות משפטית למותם של קורבנות העישון — סוחרי סיגריות נתבעים ליתן את הדין¹

תוכן העניינים

- א. מבוא.
- ב. המציאות המשפטית-רפואית —
 - 1. האחריות;
 - 2. הקשר הסיבתי;
 - 3. אזהרות על חפיסות הסיגריות — היש בהן תועלת?
 - 4. הסתכנות מרצון: האומנם?
 - 5. תרומת הקורבן לנזק.
- ג. המצב בישראל —
 - 1. כללי;
 - 2. הסיגריות כ"מוצר פגום": הטלת האחריות על היצרן.
- ד. התפתחויות משפטיות צפויות — בעתיד הקרוב והרחוק.
- ה. השלכות התביעות המשפטיות על עתיד המסחר בסיגריות.
- ו. סיכום.

א. מבוא

פסק דינו של בית המשפט הפדרלי בארה"ב בענין ציפולון², אשר חייב יצרן סיגריות בתשלום פיצויים בסך 400,000 דולר לבעלה של אשה שנפטרה מסרטן

1. מתוך הרפואה 118, ט, בהסכמתם האדיבה של עורך הרפואה ומחבר המאמר. עקב חשיבותו העקרונית מופיע כאן המאמר בליווי הערות עורך ותוספות אחדות.

2. Antonio Cipollone v. Ligget Group, Philip Morris, and Lowe's Inc., Civil Action No. 83-2864, in the United States Federal Court of New Jersey, decided June 13, 1988.

ריאות³, עורר התעניינות-שיא בעולם המשפט האמריקני ובחוגי התעשייה שם⁴.

מטרתו של מאמר זה הן:

א. לסקור את המציאות המשפטית-רפואית שגרמה להטלת אחריות על היצרן;

ב. לבדוק את מצב הנושא בישראל;

ג. לגבש תחזית לגבי ההתפתחויות המשפטיות הצפויות בעתיד הקרוב והרחוק;

ד. לנסות לקבוע מה תהא ההשלכה של הענף המשפטי החדש, הנוצר הולך, אשר עוסק בנושא אחריותם של הסוחרים בסיגריות, על עצם קיומו של מסחר זה.

ב. המציאות המשפטית-רפואית

1. האחריות

תנאי יסוד להטלת אחריות בנוזיקין הוא קביעת קשר ישיר וברור בין התנהגותו של המזיק לבין קרות הנזק. דרישה זו מתמלאת לגבי תעשיית הסיגריות.

כתעשיית הסיגריות והמסחר בהן, מתבטאת ההתנהגות בייצור תעשייתי של מוצר מסוים (— הסיגריה), אשר נועד למטרה מסוימת (— העישון), תוך ידיעה כי השימוש הרגיל שייעשה באותו המוצר עלול לגרום לנזק גופני ואף לתמותה אצל המשתמש.

כמשפט ציפולון הנ"ל נחשפו לראשונה מסמכים פנימיים של חברות סיגריות אמריקניות, מהם עלה כי כבר בשנות הארבעים והחמישים ידעו הן, היטב, כי העישון גורם לסרטן⁵. לפי האמור בהחלטת בית המשפט, נערכו אז על ידן ניסויי מעבדה בחיות, שהוכיחו נזק זה בצורה ברורה. אף על פי כן המשיכו החברות לייצר ולמכור את מוצריהן, והשתמשו לשם כך בפירסום ניכר בכלי התיקשורת. מכירה כזו ופירסומת כזו מתקיימות עד עצם היום הזה, תוך ידיעת

³ Cipollone, 3.5 T.P.L.R. 2.109; 3.6 T.P.L.R. 3.548

⁴ ראה עמודים ראשונים של ה: New York Times; Wall Street Journal; Dailey News; Newsday מיום 14.6.1988, וכן תכנית הטלוויזיה Nightline מיום 13.6.1988.

⁵ Cipollone, Opinion dated April 21, 1988, 3.5 T.P.L.R 2.109

הנוק שגורם השימוש במוצר המזיק. ברור, על כן, כי האחריות תקפה, ועל פני הדברים חלה חובת פיצוי על האחראי, כמו לגבי כל מוצר מזיק אחר.

2. הקשר הסיבתי

השאלה — כיצד מוכיחים קשר סיבתי, כלומר קשר של סיבה ותוצאה בין אירוע מסוים לבין קרות הנוק הנתבע, מעסיקה רבות את המשפטינים. המקרים הבאים, לדוגמה, התעוררו בפסיקה: ראובן נפגע על ידי שמעון, ובדרך לביה"ח קרתה תאונה לאמבולנס והפגיעה בראובן הוחמרה. מי הוא האחראי לנוק המצטבר? או מקרה אחר: ראובן נפצע פצעי-מות בידי שמעון, אך הגורם להפסקת פעולות הלב שלו (לדוגמה) היה דווקא ניתוח השתלת איברים⁶ מגופו של ראובן בגופו של לוי. האם פעולתם של הרופאים מנתקת את הקשר הסיבתי שבין מעשהו של הרוצח לבין מותו של הקורבן? בעיות אלו ואחרות מעסיקות את בתי המשפט זה עשרות בשנים.

במהלך הפסיקה נקבע, לבסוף, מיבחן "הסיבה שבלעדיה לא היה קורה הנוק" — אין צורך שיוכח כי פעולתו של המזיק היתה הגורם היחיד לקרות הנוק. די שיהיה בה משום סיבה כזו, שבלעדיה הנוק לא היה קורה⁷. תנאי זה, כפי שנראה מיד, אכן מתמלא במחלות הנגרמות מעישון מוצרי טבק.

אין צורך שידובר במזיק אחד בלבד. ייתכנו מזיקים אחדים לאותו נוק, ואז כל אחד מהם יהיה אחראי כלפי הקורבן לכל מלוא הנוק. אין זה מענייניו של הקורבן מי מהמזיקים אחראי במידה רבה יותר, אלא כל מזיק אחראי כלפיו לפיצוי עבור כל הנוק, ובית המשפט קובע — במקרים רבים אחרי שהקורבן כבר פוצה — כיצד יתחלק הפיצוי בין המזיקים⁸.

עיקרון יסודי בדיני הנוזיקין המודרניים הוא, שהניזוק אינו בהכרח חף מפשע וייתכן שגם הניזוק תרם את חלקו לנוק. במקרה כזה יחלק בית המשפט את האחריות בין המזיק לניזוק, כפי שייראה לו, והפיצוי ייקבע בהתאם⁹. זהו מושג ה"אשם התורם" או "האחריות התורמת".

פריצת הדרך המשפטית במקרים של נזקים שנגרמו מעישון סיגריות היתה האפשרות לקבוע, במקרה המסויים, כי נזקיו של הקורבן, כמו סרטן הריאות,

6. עיין סנהדרין עז ע"א. ת"ר: היכוהו עשרה בני אדם בעשרה מקלות ומת, בין בבת-אחת בין בזה אחר זה — פטורין. ר' יהודה בן בתירא אומר: בזה אחר זה — האחרון חייב, מפני שקירב את מיתתו ובהמשך הסוגיה שם. הרי שלפי ההלכה אין לחייב בדיני רציחה את הרוצח החלקי. — העורך.

7. פקודת הנוזיקין (נוסח חדש), סעיף 64.

8. פקודת הנוזיקין, סעיפים 11 ו-84.

9. פקודת הנוזיקין, סעיף 68.

נגרמו ישירות על ידי עישון מוצרי טבק. אין מדובר בקשר סטטיסטי בלבד (אם כי, לפי המיבחן האמור, יש מקרים שדי יהיה בהם להוכיח קשר סיבתי לנזק) אלא בהוכחת הקשר הישיר בין המחלה לבין העישון. כפי שהתבטא בית המשפט בפרשת ציפולון⁵:

“There has been overwhelming evidence presented to the jury from which they conclude that smoking caused lung cancer, that smoking caused lung cancer in Mrs. Cipollone, and that lung cancer was the cause of her eventual death”.

כלומר, מדע הרפואה הגיע כיום למצב בו ניתן להראות כי חולה פלוני לקה במחלתו עקב העישון. התפתחות חשובה זו היא שהביאה לפריחתו של הענף המשפטי של תביעות כנגד תעשיית הסיגריות. זאת מפני שהוכחת הקשר הסיבתי איננה כיום כה קשה כבעבר¹⁰.

3. אזהרות על חפיסות הסיגריות — היש בהן תועלת?

החל בשנות השישים, בארה"ב ובאנגליה (ובישראל משנת 1983), נדרש היצרן, מכוח החוק, להדפיס אזהרה על החפיסות בנוסח: “משרד הבריאות קובע, כי העישון מזיק לבריאות”. האם די בכך כדי לפטור את היצרן מאחריות? התשובה הינה, ככל הנראה, שלילית. אחריותו של היצרן איננה מתבטאת רק בכך, שלא הזהיר מפני הנזק, אלא שעיקר האחריות הוא בעצם ייצורו ומכירתו של המוצר המזיק. ניקח לדוגמה יצרן של משקה קל תוסס, הנמכר בבקבוקים. מתפוצץ בקבוק בידיו של המשתמש וגורם לפציעה. ברור לנו, כי היצרן לא יצא פטור מאחריות אם יכתוב על גוף הבקבוק אזהרה, כי “משרד הבריאות קובע, שבקבוקים יכולים להתפוצץ”. על היצרן להימנע משיווקם של בקבוקים העלולים להתפוצץ בין אם הזהיר מפני התפוצצותם ובין אם לא. כלומר האחריות מוטלת על היצרן מכח עצם ההחלטה לייצר ולשווק את המוצר המזיק. בהחלטה זו מתבטא “אשמו” של היצרן.

10. למרות הקשר הסיבתי מדובר כאן בגרימה בלבד ולא בהיזק ישיר בידיים. לכן, על-פי הכלל של “גרמא בניזיקין פטור כדיני אדם” לא ניתן לחייב בניזיקין את חברות הסיגריות אשר לא הוּזְקוּ הִזְקָה ישיר אלא גרמא בלבד. אמנם, אם תתאמת ההערכה ועונשי נזיקין על חברות הסיגריות יקטינו באופן משמעותי את העישון ואת התמותה הבאה כתוצאה ממנו — יסתבר שיש כאן מקום להתקנת תקנה זמנית (הנתונה לסמכות טובי העיר ומרא דאתרא), על-פיה יחוייבו “סוחרי המוות” בתשלום. — העורך.

גם לגבי האזהרה מפני הנזק ניתן לומר, כי אזהרה סתמית שהעישון "מסוכן לבריאות" היא וחוקה מלהספיק כדי להעניק פטור ליצרן. פסקי הדין קובעים, כי השאלה אם האזהרה היא מספקת משתנה ממקרה למקרה. האזהרה על החפיסות הינה סתמית ומעורפלת. "מסוכן לבריאות" יכול לכוון לכך שהעישון עלול לגרום הצטננות קלה וייתכן שהכוונה היא לנזק כללי ערטילאי, המצטבר לנזקים אחרים אך לא לנזקים ישירים. אכן, רבים ההדיוטות הסבורים כי הנזק מעישון מוצרי טבק הוא עקיף, כמו הנזק הנגרם מאכילת מוצרים עתירי סוכר או עתירי כולסטרול. זאת מפני הכירם רק את מימצאיו המיושנים של המדע הרפואה, מלפני 20 שנה ומעלה, אך לא את ההוכחות העדכניות לנזק הישיר.

באזהרתם התכוונו היצרנים, למעשה, לכוון את הציבור בדיוק אל מסקנה מוטעית זו. במקומות רבים בעולם יצאה היחמה לאזהרה מן היצרן עצמו כדי להשיג שני יעדים: האחד — לגרום לכך שהצרכנים יגיעו למסקנה כי מדובר בנזק כללי סתמי, ויניחו כי הימנעות מעישון כמוה איפוא כהימנעות מאכילה או משתייה. מטרה זו אכן הושגה — הוכח כי מאז כתיבת האזהרה עלתה, ולא ירדה, צריכת הסיגריות. היעד השני — להשיג פטור בנוזיקין מאחריות לנזקי הקורבנות. יעד זה, כפי שראינו, קשה יותר להשיגו, יהא אשר יהא נוסח האזהרה.

נחזור לדוגמה של הבקבוק המתפוצץ. הנזק ממנו נגרם, לעתים קרובות, לאנשים אחרים שכל חטאם התבטא בכך שעמדו בסמיכות למחזיק בבקבוק. גם בעישון מוצרי טבק ידוע ומוכח כיום, כי הנמצאים ליד המעשן ניזוקים ולוקים עקב כך במחלות, כגון סרטן הריאות ומחלת לב ("עישון פסיבי" או "עישון כפוי"). מובן, שהאזהרה על הקופסה אינה יכול לפטור את היצרן מלפצות ניזוקים אלה, שהאזהרה כלל לא יכלה להגיע אליהם. אכן, דוגמה זו ממחישה עד כמה האזהרה איננה נוגעת לנושא התביעה המשפטית, ואיננה מקנה פטור מאחריות.

4. "הסתכנות מרצון": האומנם?

טענה אחרת שמשמיעים היצרנים אומרת כי המשתמשים בסיגריות ערים לנזקי העישון, ולכן אינם זכאים לתבוע עליהם פיצוי. בדרך כלל נדחית טענה זו, משתי סיבות: הראשונה — אותם יצרנים הטוענים אותה, מתיימרים גם לטעון, במקביל, כי כלל לא הוכח שהעישון אכן גורם לנזק. אם היצרן עצמו מכחיש את הנזק, האם ניתן לצפות שאדם פשוט, אשר אין בידיו ידע ומקורות-ידע העומדים לרשות היצרן, ייטיב לדעת ממנו? כדאי לשים לב, שעד היום מתעקש היצרן לכתוב על החפיסה, כי רק "משרד הבריאות קובע" שהעישון מסוכן לבריאות. הוא, היצרן, איננו מביע את

הסכמתו לקביעה זו. לא כל שכן אדם אחר העלול לסכור בטעות, כפי שראינו, כי מדובר בנוק כללי ומרוחק בלבד.

הסיבה השניה לדחיית הטענה הנ"ל היא, שעפ"י הדין אין זה מספיק שהניזוק יידע על אפשרות קרות הנוק כדי לפטור את היצרן מאחריות לו. כדי לפטור את היצרן יש צורך להוכיח שהניזוק הסכים מראש לקבל על עצמו גם לשאת באחריות לנוק. לכן, שימוש בטענת הגנה של "הסתכנות מרצון" הוא נדיר ביותר. טענה כזו מכוונת למקרה כגון של אדם המשתתף בתחרות איגרוף. הוא אינו יכול לתבוע את המתחרה השני בטענה, כי הלה "הרביץ לו". הרי זהו עצם תחרות האיגרוף, בה האחד נוהג להכות את משנהו עד שייפול ארצה ולא יתאושש. אך במקרה של ספורט אחר, אף אם הוא כרוך לעיתים בהיתקלות גופנית, אין זו בכחינת "הסתכנות מרצון", וקרה כבר ששחקן כדורסל אלים הורשע בתקיפה פלילית של שחקן אחר.

בעישון מוצרי טבק, הרי זהו אבסורד להניח שאדם המכניס לפיו עשב טבק המגולגל בנייר ושואף לריאותיו את העשן הנפלט ממנו, כאילו חשב באותה עת על מחלות כלשהן, או כי באותו רגע ממש לקח על עצמו את האחריות לכך שהוא עלול לסבול ייסורים קשים של סרטן, או מחלת לב, או שטף דם במוח, או כי אשתו וילדיו ייפכו לאלמנה וליתומים, עקב שאיפת העשן מן העשב המגולגל הנתון בפיו. על-כן קשה לקבל במקרה זה את הגנת "ההסתכנות מרצון" מצד היצרן, ואכן, בחי המשפט לא נהגו עד כה לקבל טענת הגנה זו כתביעות נזיקין.

5. תרומת הקורבן לנוק

כפי שכבר ראינו, ייתכנו מקרים שבהם הקורבן אומנם אינו נוטל על עצמו מרצון את הסיכון, אך, עם זאת, הוא שותף בו בכך שהתנהגותו תרמה לנוק. האם יש לקבוע, כי בנוק מעישון מוצרי טבק האחריות המוטלת על היצרן היא בלעדית, או שיש לחלק את הנוק בין היצרן לבין הניזוק?

בשאלה זו פנים לכאן ולכאן, והתשובה לה תשתנה מניזוק לניזוק. כנגד חלוקת האחריות ניתן לטעון כי היצרן הוא אשר גרם לניזוק. בפרסומת המאסיבית שערך, להתחיל לעשן. כאן נכנס לתמונה גורם ההתמכרות לניקוטין. כידוע, קבע לאחרונה משרד הבריאות האמריקני, בדו"ח שהוגש לסינט ולבית הנבחרים, כי "הניקוטין שבסיגריות יוצר התמכרות, הדומה לזו של סמים בלתי-חוקיים כמו הירואין או קוקאין"¹¹. אכן, קשה להטיל אחריות לנוקי

¹¹ The Health Consequence of Smoking: Nicotine Addiction.

A Report of the Surgeon General of the United States to Congress, May 1988.

שימוש על מי שהתקשה להפסיק עקב התמכרות גופנית קשה, ואף ייתכן לגרום כי מי שגרם להתמכרות, כלומר היצרן, בכך שהשתמש בחומר הממכר בעת הייצור, הוא גם זה שגרם לאחריותו של הקורבן. במקרה כזה, קובע החוק, אין משתפים את הניזוק באחריות.¹²

התמונה מסתכנת עוד כאשר לוקחים בחשבון את קביעת הדו"ח הנ"ל¹¹ כי רבים מן המכורים אינם מאמינים שהם במצב זה, שהרי אין אדם נוטה לקבל שהתנהגותו נשלטת על ידי גורמים חיצוניים. כלומר, יכול אדם להגיע למצב של התמכרות מבלי שיהיה מוכן להודות בכך. הדו"ח הוא גם מוסיף, שהעובדה שמעשנים רבים מצליחים להפסיק, בכוחות עצמם, את התמכרותם, איננה גורעת מאפקט ההתמכרות כי, בניגוד לאמונה הרווחת בציבור, גם רבים מבין המשתמשים בסמים מצליחים להיגמל בכוחות עצמם. לכן המסקנה היא, ככל הנראה, כי יהיו ניזוקים שיקבלו פיצוי מלא, בעוד אחרים יקבלו פיצוי חלקי, כשהקביעה תהיה תלויה במצבו של המעשן, הגיל שבו התחיל לעשן, מספר השנים שעישן ועוד.

מכל מקום, ברור כיום, כי גם הטלת אחריות חלקית על היצרן מהווה תוצאה מרחיקת לכת ביותר. אם נזכור כי מדי שנה נפטרים בישראל 5,000 איש ואשה כתוצאה מן העישון¹³, הרי הטלת הנזק על היצרן, במלואו או בחלקו, תהינה לה משמעות רבות שעליהן נעמוד בהמשך.

6. גובה הנזק

משקבענו את האחריות, ייקבע גובה הנזק לפי כללים הרגילים כדיני הנזיקין. זאת, להבדיל מהאחריות המוטלת במקרה של תאונות דרכים אשר סכום הפיצוי לגביהן, לגבי אוכדן ההשתכרות, מוגבל עד פי-שלושה מן השכר הממוצע במשק¹⁴. דיני הנזיקין מטילים חובת פיצוי עבור כאב וסבל, הוצאות רפואיות, הוצאות טיפוליות וסיעודיות, אוכדן השתכרות לפני הגשת התביעה, אוכדן השתכרות בעתיד, פיצוי לבני משפחה שהיו תלויים בנפטר למחייתם, ועוד. חובה היתה על המזיק לצפות לכל אלה קודם שגרם לנזק, ולכן הוא אחראי לתשלום פיצויים עליהם. לאלה מתוסף, כמובן, שכר טירחת עורך דינו של התובע שזכה במשפטו, כיוון שעל הנתבע לפצות את התובע על הוצאותיו. מקובל בנויקין כי שכר טירחת עורך דינו של התובע מתבטא באחוז מסוים שיקבל מהסכום שהתובע יזכה בו. במקרה זה, לוקח עורך הדין על עצמו את הסיכון שהתביעה תידחה.

12. פקודת הנזיקין, סעיף 66.

13. ראה כפירוש דברי שרת הבריאות בכנסת ביום 5.1.1988 (תשובה לשאלתא מס' 3664 — מוות מעישון) והאסמכתאות שם. דברי הכנסת התשמ"ח, עמ' 1237-1238.

14. חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה — 1975, סעיף 4.

ג. המצב בישראל

1. כללי

לאחרונה התייחס בית המשפט העליון בישראל לסידרת פסקי-דין משנות החמישים והשישים בארה"ב, שעסקו באחריות של יצרן סיגריות¹⁵. בית המשפט קבע, כי אחריות נובעת מנוק שניתן לצפותו, ואז — בשנות החמישים — לא הוכח כי היצרן יכול היה לצפות את הנוק. אולם, פסה"ד בנושא ציפולון שינה מצב זה מן הקצה אל הקצה. כיום ברור כי כבר בשנות החמישים ניתן היה לצפות את הנוק, ומסיבה זו הוטלה האחריות על הנתבעת בפרשת ציפולון¹⁶. לכן, משמעותו של פסה"ד הנ"ל של בית המשפט העליון היא כי בישראל ניתן כיום לבסס את אחריותו (ובלשון המשפט — את "אשמו") של המזיק. המזיק ודאי שיכול היה, ויכול גם היום, לבדוק את הנוק שגורם המוצר שהוא מוכר. אם כך, הרי אין סיבה שלא לחייבו באחריות כלפי הניזוק.

2. הסיגריות כ"מוצר פגום": הטלת אחריות מוחלטת על היצרן

בנוסף להוראות הכלליות של דיני הניזיקין המחייבות, כאמור, התרשלות ("אשם") מצידו של היצרן, קיימת בכמה מקומות בעולם, לרבות ישראל, חקיקה המטילה אחריות מוחלטת על יצרן של "מוצר פגום"¹⁷. אם כחוצאה מפגם במוצר נגרם נזק לאדם כלשהו — לאו דווקא מי שרכש את המוצר — תוטל אחריות מוחלטת על היצרן, בלי קשר לשאלה אם היצרן כלל התרשל בכל הנוגע למוצר ולהחלטה לייצרו ולשווקו.

מוכן כי הטלת אחריות כזו מקילה מאוד על התובע, אשר אינו צריך לטרוח ולהוכיח את רשלנותו של היצרן. די בכך שיוכיח כי המוצר פגום, וכי הפגם שבו גרם את הנוק לניזוק. הדוגמא של הבקבוק המתפוצץ, שסקרנו לעיל, אופיינית לתביעות מכוח חקיקה זו.

נשאלת, איפוא, השאלה: האם מוצר "פגום" הוא מוצר אשר יחידה מסויימת ממנו חל בה ליקוי בעת ייצורה וליקוי זה הוא שגרם לנזק, או שמא ייראה מוצר כפגום רק אם כל היחידות שיוצרו מאותו המוצר קיים בהן אותו פגם — וכולן כאחת או רבות מהן, כמצטבר ועקב שימוש מתמשך, גורמות לנזק נשוא התביעה?

15. עירעור אורחי 140/82, פסקי דין כרך מ', חלק ראשון, עמוד 757, ועמ' 769-770.

16. Cipollone, 3.5 T.P.L.R. 2.109

17. חוק האחריות למוצרים פגומים, תש"ם — 1980.

עד לפני כ-20 שנה נטו מומחי המשפט להסכים לגישה הראשונה, כלומר שכדי להטיל אחריות מוחלטת על היצרן יש צורך להראות שיחידה מסויימת ממנו היתה חריגה, בהבדל מיתר היחידות שיוצרו או המיוצרות ע"י היצרן; או להראות שמדובר בפגם כלשהו בסידרה מסידרות הייצור של המוצר. ואולם, לפני כ-20 שנה החלה להתפתח דוקטרינה משפטית, הקרויה "דוקטרינת הסיכון/תועלת" (The Risk/Utility Doctrine). דוקטרינה זו מניחה כי, במידה זו או אחרת, קיים סיכון כלשהו כמעט בכל מוצר או בשימוש בו. ולכן בעת הטלת אחריות בגין מוצר פגום, יהיה השיקול הקובע: האם התועלת שהמוצר מביא לחברה — לכלל הצרכנים ולצרכן הבודד — עולה על הסיכון הכרוך בו, או שמא היפוכו של דבר — מדובר במוצר מסוכן אשר הנוק שהוא עלול לגרום עולה לאין ערוך על כל תועלת אפשרית שניתן להפיק ממנו. אחת השאלות החשובות שנדונו בעירעור על פסק הדין הפדרלי שהזכרנו, בענין Cipollone, היתה: האם ניתן להטיל אחריות על יצרני הסיגריות מכוח דוקטרינה זו. מסקנת השופטים בעירעור¹⁸ שם היתה, כי אכן נראה שיש מקום להפעלתה כדי להטיל אחריות מוחלטת על יצרני הסיגריות. בית המשפט לערעורים הורה להחזיר את הדין לבית המשפט הפדרלי המחוזי, כדי ששאלה זו תיבדק מחדש, לגופה, ע"י המושבעים.

לאילו משתי הגישות נטה המחוקק הישראלי בחוק האחריות למוצרים פגומים? ככל הנראה העדיף הוא את הגישה המטילה אחריות על יצרן של מוצר מזיק גם אם כל יחידותיו של המוצר דומות — וכולן כאחת, או כולן בשימוש מצטבר, עלולות לגרום לנזק. העדפה זו ניתן להסיק מסעיף 4(א)(2) של החוק. סעיף זה עוסק בהגנות הפתוחות בפני היצרן. אחת מהגנות אלו, הנדונות בסעיף שהזכרנו, היא כי "לפי רמת ההתפתחות המדעית והטכנולוגית שהיתה בעת שהמוצר יצא משליטתו, לא יכול היה היצרן לדעת שמבחינת התיכון לא עמד המוצר ברמת הבטיחות הסבירה". מעצם טיבה של הגנה זו, מתייחסת היא למוצרים אשר כל יחידותיהם כפופות לבעיה של רמת ההתפתחות המדעית והטכנולוגית בזמן נתון, אך לא לכך שיחידה מסויימת מהם היא בטוחה, והאחרות — לאו.

משמע, שהחוק מעיקרו הניח הנחת יסוד, שמוצר אשר כל יחידותיו דומות וכולן גורמות או תורמות לנזק, הוא אכן מוצר פגום. מאידך, כפי שראינו, טענת הגנה של חוסר ידע של היצרן, עקב רמה מדעית או טכנולוגית בלתי-מספקת בעת הייצור, איננה פתוחה בפני יצרני הסיגריות. זאת, כי כבר בשנות הארבעים והחמישים, לפי העדויות בפרשת Cipollone, ידעו היצרנים כי הסיגריות אכן גורמות לסרטן.

לכן יש יסוד להניח כי תביעה בישראל כנגד יצרני סיגריות, על בסיס החוק האמור, יכולה להצליח אם בית המשפט אכן יאמץ את הפירוש לחוק, שהובא לעיל, ואשר מעוגן בחוק עצמו. לחולים כמחלות השונות שגרם העישון ולמשפחותיהם אין להפסיד הרבה אם יגישו תביעה כזו, שהרי אם יוותרו על הגשתה ממילא לא יזכו בפיצוי כלשהו.

ד. התפתחויות משפטיות צפויות — בעתיד הקרוב והרחוק

בעיתון הכלכלי החשוב "Wall Street Journal" הובעה הדעה כי, בטווח הרחוק, יביא פסק הדין בפרשת Cipollone עתיד הרסני על תעשיית הסיגריות. זאת בדומה למה שאירע לתעשיית האסבסט לאחר שהתברר כי חשיפה לו גורמת, בתנאים מסוימים, למחלת האסבסטוזיס¹⁹. אחרים צופים גל של תביעות, בדומה לתביעות בנושא הידוע של תרופת התאלידומיד שגרמה את לידתם של תינוקות בעלי-מום. אז התגונן היצרן בטענה כי לא יכול היה לדעת מראש על הנוק, עד אשר קרה.

לטווח הקצר, ההתפתחויות מוגבלות יותר. מסתבר, שבשנת 1965 חוקק בארה"ב חוק, שיש המפרשים אותו כמונע הגשת תביעות לגבי נזקים שקרו לאחר שנה זו. לכן, דווקא בארה"ב שבה ניתן פסה"ד בפרשת ציפולון, מוגבל כרגע הענף המשפטי החדש בהיקף תחולתו. הציפיות הן שמחוץ לארה"ב, במקומות בהם אין חקיקה כזו, תוגשנה בקרוב תביעות כאלו. בינתיים הוגשה תביעה כזו בהלסינקי, והיא נמצאת בשלבי דיון מתקדמים. תביעה אחרת תלויה ועומדת בקנדה. כמו כן הוגשה הצעת חוק בארה"ב, שלפיה תבוטל הגנה זו על חברות הסיגריות.²⁰ בישראל, באנגליה ובארצות אחרות, אין קיימת הגבלה על תביעות משפטיות.

ה. השלכת התביעות המשפטיות על עתיד המסחר בסיגריות

נושא התביעות המשפטיות זכה למקום נכבד בספר, בשם "סוחרי המוות: תעשיית הטבק האמריקנית"²¹, שראה אור בארה"ב בחודש יוני 1988. הספר

Wall Street Journal, June 15, 1980. 19.

White L.C. — Merchants of Death: The American Tobacco 20.

Industry, Beech Tree Books, William Morrow, New York, 1988, p. 83, N.Y. Times, June 15, 1988.

Merchants of Death, op. cit. note 15. 21.

אמת או הטעייה? - מי מימן את ההמלצות לעשן?

הנשים עוברות לסיגריות

ב-1955, בערך החילו לקשר בין העישון לבין השכיחות הגבוהה של מחלות מסרטנות העלייה בארצות הברית. לעומת 24 אחוזים מן הנשים, היום עשנו הארהודסיות. 35% מכלל המעשנים יודו בצורה ורמטית ל-35% מכלל בשנה שאחרי הנשים המעשנות עלה ל-30%. הן ליינה הורה ביותר מנפחה בקרב נשים צעירות בגילאים 20-34. למרות הממצאים הגורמים הסע הצלב נגד העישון מתברר, כי 20% אחוזים מהנעירות בוגרות בהיחסן החלמיים בארצות הברית, מפשנות. אם נחשב מנגה זו לנלל סיפוף, תישם העלמות לעלות על זה של הגברים, מהורים ורואים אנטיסמים.

נחזוויק

אני חסיד נוחת, בדרך כלל יש לי חרבה. מיד מאח אצלי, להיות בלי סיגריות. מאדם זו לעולם לא אבקש. אני אוהבת לעשן חסיד, בישיבה ארוכה במליחה, אני יכולה לצאת כמה פעמים להפסקות עישון. בישיבות הממשלה למשל, היה אסור לעשן והתאספת, זה לא הכרח אצלי. אני יכולה לשבת ולא לעשן, אבל אז אני לא נוחת.

הדושת 1.11.85

שרה ורודן, חברה בנסת:
"אני מעשנת קצת למעלה מקופסה ביום. בדרך כלל ימיה, אם אין, אז ימים". כביל 18, כמו כל צעיר ועצירה, עישנתי כמה סיגריטות חסידיות. רק אחרי החרבה שנים זה הפך להרגל קבוע ורודן. אני מעדיפה מצית, יש לי מחנק אמנותי מאוד סימפטי בשוק הכרמל, שאני לוקחה כמבנה שלי עם הבגדים שנשפכים. אני עדיפה לא אתן סיגריות למישהו שחודל לעשן וקשה לו לעמוד בזה. למעשנים

הסיגריה הכי יקרה בעולם

החבנה שלוש ספרים מעשנת אותה, לחתם, כפיית כמות הסוכר של חידושי ספרים. הם חידושי חתם יצרן סיגריות בעל מוצרים, של פעם עשן סיגריות הסוכר אז עצמו כמעט עליו. חתם חוליש חידושי יצרן גם סיגריות (שמן נשים חולבת להתחיל חושפת משודרת, והלגננות החבילה 20 סיגריות שילה 22 שאנק - סוכרנית חולשתים ויחידות במטריה הערבית. הסיגריה עצמה כתי נכנסת ספרית ורודן

דתי 19.12.85

לעשן עד 120

ד"ר רודן המסיכולוג הדודן, משאל על תופעת העישון אצל בני הנוער.
שאלה: למה יש נטייה של הרבה בני נוער מעשנים לספר לחבריהם? ד"ר רודן: אלה שמעשנים. מהיום עם מישור מההורים שכוראי מעשנים, רוב החורים של הנוערם האלה מכורים לעישון.
בשאל הנוערם האלה, עישון, פירושו להסין למכורים מעין אמריקה: יחשמתם, אהנו מכורים.
שאלה: מה פשר החשמה כאשר הורים אינם מבנים כאשר הנוער מספר להם על העישון?
ד"ר רודן: כשהורים מתעלמים פירושו של דבר שחודי הנוערם אשמה שטלחה אותם. מעם, תופעת העישון היה רק רוב מנגה ולעומתם היה מה

רבע מולמדי בהיחסן בויסניה הם מעשנים קבועים ובחיות הבחורות המסותרים מגיעים לקרוב לחצי. בקרב בנות 16, למשל, שיעור המעשנות הוא 45 אחוז. בשנה האחרונה ללימודים עומדות הבנות את המבחן בהחלט זה וכל זוגות אף שרלו עליות.
המספרים מודרמים כיום מוכח העובדה שכאמולסיה הכרזת נמך מרבה מספר המעשנים חתה גם קטן וחולך בהחלט. תוצרת הסיגריות, המקפחות לפרנס את הצעירות המוקדח בקרב הבוגרים, המעשנים מן החוקרים על הנק שחישון גורם, מרמזות כנה את הפרסומת שלהן בקרב בני הנוער, כי "חשובות אותם כבעדים צעירים". הן ששות זאת ב"פיקר בעצרת הסלחנית, למרות שלהלכה אסור לתבחת הטבק לפרנס באמצע זה.
אין נקטים את האיסור? פשוט מאוד: תחודתם ספרות דבת סמוללות בחסות תבורת סיגריות וכאשר מצלמים את האחריות והיום את שלבי הפרסומת.

חדשות טבק

יחנא לאור ע"י
אגודת המעשנים
ת"ד 31210 תל אביב 61312

פברואר '86 מס' 3

בארץ ובעולם

רבע מתלמידי בתי הספר בבריטניה הם מעשנים קבועים

- שליש מאת יודון לזכר, כחמש מליון

עמוד זה נוסף למאמר ע"י המערכת

הדושת 8.12.85

עוסק בהטעייה שהיטעתה תעשיית הטבק את הציבור, במשך שנים רבות, בקשר לעישון ולנזקיו, ובשיטה שבה נתבצעה הטעייה זו.

“The tactics of the tobacco companies have changed over the years in response to changing times, but the same basic approach has been maintained. Everything depends on a technique perfected by the Nazis: ‘the Big Lie’. The industry has formed all its defenses around the single great lie that the link between smoking and disease has not been scientifically proven”²².

בהמשך מסביר המחבר כי תעשיית הטבק ניסתה ליצור מה שכונתה “מחלוקת העישון” – כאילו קיימת, כביכול, “מחלוקת” בשאלת נזקי העישון.²³ ה-Surgeon General של ארה”ב אמר למחבר הספר, כי:

“המדענים היחידים בעולם, שינקטו עמדה הנוגדת את 50,000 המאמרים על סכנות העישון, הם אלו הפועלים בשירותה של תעשיית הטבק. יהיה זה מגוחך עבורי, כי אשפיל עצמי להתווכח עם סוג כזה של “מדע”.

ד”ר קופ הוסיף כי עישון הוא הבעיה מספר אחת של בריאות הציבור בזמננו,

וכי –

“רק הכסף והכוח של תעשיית [הטבק] מרשים לה להתחמק בצורה כזו. אילו האנשים הטוענים כי כדור הארץ הוא שטוח יוכלו לשלם משכורות “שמנות”, אין ספק שיימצאו מדענים שיגידו כי העובדה שכדור הארץ הינו עגול היא רק צד אחד של ‘מחלוקת’ מתמשכת”.

בדיוק בנקודה זו רואה המחבר, שהוא משפטן במקצועו, את חשיבותן של התביעות המשפטיות. לדעתו²⁴, יש למערכת המשפטית כוח והשפעה על דעת הקהל. משפטים ובתי משפט מרתקים בהתמדה את הקהל, והחלטותיהם נושאות עימן משקל ולגיטימיות, אשר שום מוסד אחר אינו יכול להתחרות בהם. ה-Surgeon General, ההסתדרות הרפואית האמריקנית וכן אירגון

ibid. at p. 17.

22

ראה דוגמאות ישראליות של פרסומים התומכים בעישון כדוגמת חדשות טבק ועמודים 346, 348, 350-1-352 בספר זה).

אם תתאמתנה השמועות המייחסות תמיכה כספית מצד יצרני הטבק ל“אגודת המעשנים” אשר מוציאה לאור פירסומים אלו, עשוי הדבר לשמש עובדה חשובה בתביעות משפטיות עתידיות כנגד יצרני הסיגריות בישראל. – העורך.

ibid. at p. 84.

24

אמת או הטעייה? - מי מימן את המלצות לעשן?

על הפרק

איסור על עישון במקומות עבודה: טעות וגם טעות

למה צריך בכל דבר ועניין לחקת את האופנות החולפות של אמריקה? עכשיו על הפרק שם - הוראת עישון ומעשני החוקיקים של המוסד - איסור על עישון במקומות עבודה.

אחד הנימוקים לאסור על עישון במקומות עבודה מתייחס להנחה, המוסכמת מסובך, שלא - מעשנים הם עובדים יצרניים יותר בהשוואה למעשנים. לאחרונה נתן מחקר מקיף בנושא לקרב מדגם של 1750 מתלמי ומפקחים במקומות עבודה בתעשייה (1500) ובמשרדי הממשל (250) בארצות הברית, במטרה לצמוד על היתרונות של עישון במקומות עבודה.

עישון בהפקות אינו גורע מן הפירות

90 אחוזים מן הנשאלים טענו, שלעישון בשעת הפסקת קפה או הפסקת אחרות כבנדרה, אין השפעה משמעותית בלשעה או יש השפעה חיובית על רמת ביצוע העבודה. רק 8 אחוזים טענו שיש לכן השפעה שלילית על פירות העובד.

לעישון אקראי בעבודה השפעה מועטה על הפירות

65 אחוזים טענו שלעישון אקראי במהלך העבודה אין השפעה מהותית על פירות העובד. 32 אחוזים טענו שלעישון יש השפעה שלילית. אולם מתוך הסוברים השפעה - רובם שייכים לתעשיית הירידות, כגון ייצור, התחבורה, קוממוניקציה ועוד, שבהן העובדים עוסקים כבנדרה ידנית, משמשים בתורמים מסוכנים או עוסקים כמסוק.

איסור על עישון יגרום לירידת מודל העובד

המחקר, שנערך על-ידי - ANALYSIS CORPORATION, מסן לוס אנדז'לס, קרוב לניו יורק בארצות הברית, נסק גם בשאלה השפעת איסור העישון על מודל העובדים. כשני שלישים מן הנשאלים טענו כי במקום בעבודתם אין כל הגבלות ביחס לעישון, וביצע את דעתם כי איסור על עישון יגרום לירידת המודל בקרב העובדים. כשליש מהם טענו כי מודל העובדים יגלה רחוקה ואילו 4 אחוזים היו ודאיים שטענו: לרעמת עישון באיסור יתרום על הלא מעשנים ולשליה על המעשנים.

החוק להגבלת עישון במקומות ציבוריים שהתקבל בספטמבר 1983 הוא דרקוני דיו במחמתו הנרחבת, והספק רב אם הוא עומד דרכים להחרף את נוסחו, מן הסתם מבקש לתרום תרומה נדיבה לבידוד מוסד המחקרים בישראל ולהצגת ככלי רק: מחוקקים חוקים ואכיפה - יוק! כי יש גידות, רכובי, שאין הציבור יכול לעמוד סוף. צאו חייבו, האם כל זה כדאי?

מחקר

הוצאות מחקר מדעי בארצות הברית: אין קשר בין עשן סיגריות לסרטן ריאות

התוצאות מחקר, שנערך על עכברי מעבדה על-ידי מכון המחקר העצמאי - BIOLOGICAL ASSOCIATES במדינת טילד בארצות הברית, מפורץ את הקשר הסיבתי, שמנסים כיום לקשר בין עשן סיגריות לבין ההתפתחות סרטן ריאות.

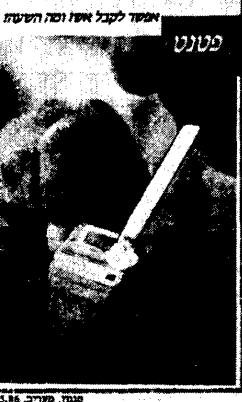
במחקר מקיף שנערך במשך חמש שנים על 10,000 עכברי מעבדה, שנחשפו לעשן של 400 אלף סיגריות, התברר שלוש עובדות, שיחילו מן הסתם אכזבה רבה למנהלים מלמדת תורמה כבישון:

- מתוך כל 10,000 העכברים, אין לא אחד פיתח תאים סרטניים בריאותי כתוצאה מן החשיפה לעשן, תאים המתפתחים אצל בריאות על פי הטענה המקובלת כתוצאה מעישון.
- עכברים שקיבלו קודם לחשיפה לעשן הסיגריות טיפול כימי, שהמרץ את התפתחות סרטן הריאות אצלם, לא פיתחו מספר רב יותר באופן משמעותי של תאים סרטניים, לאחר חשיפה מרובה לעשן הסיגריות.
- סוגי הגידולים שזוהו בריאות העכברים נמצאו בשכיחות שווה בקרב שלוש קבוצות שונות:
 - עכברים שהיו חשופים לעשן סיגריות
 - עכברים שקיבלו טיפול כימי אך לא נחשפו לעשן סיגריות
 - קבוצת בקורות שלא קיבלה טיפול כימי ולא נחשפה לעשן.

מחקר זה מפורח תרומה עצומה מלבד לחקר הסרטן, אולם חשיבותו רבה בהפרדת המדענים שמבקשים תוצאות שיהיה להם בקרב הציבור, לפי עישון מגדיר כמכיל במידה משמעותית את הסיכון להלות במשך היראה. המחקר מוכיח שהסיכונים להלות במשך היראה איננה לכל הודעה שונים בין עכברים שנחשפו לעשן ובין עכברים שלא נחשפו ובגדה שהיו עשן אולי להקיש לבין החשיפה אצל בני אדם, כפי שנהוג בחוגים רפואה וסטיכולוגיה ובישן אחים.

שעון מזלוק

שעון עם מחשב כבר יש לכם? אם כן, אז אפשר לעבור הלאה. שעון חדש בא למירטה והפעם, במיוחד רדיו, שעון עם מפתח. מונה לזכובים שמנסים, שאין להם התנגדות עקרונית לעישון. השעון המזלוק הזה, תוצרת סוויצן, נמכר בארבעה צבעים: כחול, צהוב, לבן ושחור.

לא ידעתם ש...

שוזיה היא ספורט קטלני
שנה יזוק לה, נהגים מולחין - הוזהיה היא ספורט קטלני. קבוצת הסטנים פיתח ההתמחות במדינת ישראל, שפורט מן השנים, פורטת 1983. השנה האחרונה שלבנה יש היסטוריה שרובה מן המדינות 742 עורכים יוקר 28 אלף דולר, בשנת המבחן מרוב שאל זהו שוזהיה, דרך היתרון זה קלטה במדינה שנה לפני 18 פורטות הריאות. תרומה 18 מיליון דולר על היתר, 14 במדינת ספורט השופטים הוזהיה במדינת בידי, דרך מן המדינות.

מדינת ישראל - מועדון ספורט, כי זהו עסקים יוקר במשך כחצי רבעונים מסוכנים משהם בבני ספורט שיש עליהם ספור היתרון על משהם הוזהיה רכיב על פינת.

הבריאות העולמי – כולם קובעים שטבק הוא מסוכן, אך השפעתם היא מוגבלת. קביעת בית משפט שהעישון מזיק תגרום לנידוי בכוח של תעשיית הסיגריות. אנשי הטבק, טוען המחבר, מכינים זאת היטב. הם יודעים, כי אסור להם להיות מובסים בחזית המשפטית. הם מקווים להתחמק מהאסון על ידי שיצירו עצמם כחברות עסקיות נורמליות. הסכנה הגדולה עבורם היא, שיוֹרד המסווה מעליהם, והם יתגלו כמות שהם כאמת. עורך דין העובד עבור חברת טבק הזהיר את אנשי החברה בשנת 1987, כי התעשייה תהיה כטוחה "כל עוד לא יראו בנו המושבעים סוחרי מוות".

דעה מרחיקת לכת עוד יותר הביע פטריק ריינולדס, שירש ממשפחתו מניות בחברת טבק גדולה. ריינולדס הצעיר נתפרסם בכך שמיד לכשירש את המניות הזדרז להיפטר מהן, בהודיעו ככלי התיקשורת כי אינו רוצה להיות שותף בתעשייה הקטלנית. בסימפוזיון שנערך בכוסטון בינואר 1987²⁵ ראה הוא שש תוצאות עקרוניות מן התביעות המשפטיות:

1. חברות הסיגריות יתחילו לפצות את הקורבנות, ויעזרו למשפחות שהגיעו לעוני עקב אובדן מפרנס והוצאות אחרות;
2. החברות יאלצו להעלות את מחירי הסיגריות, כדי לכסות את הוצאותיהן בפועל והוצאותיהן הצפויות כתוצאה מהתביעות המשפטיות. כיוון שהוכח כי עליית המחיר גוררת עמה ירידה בצריכת הסיגריות, הרי צפוי כי העלאה של שלושה דולר במחיר החפיסה תגרום לירידה ניכרת בביקוש.
3. התביעות הללו עוסקות לא רק במספרים או בסטאטיסטיקה אלא בסבל מתמשך של אנשים חיים, המופיעים בבית המשפט. ההשפעה הדרמטית שלהן על הציבור תהיה גדולה במיוחד.
4. (אכן, הכיסוי הרב שזכה לו פסק הדין בעניין ציפולון מאשר טענה זו). התביעות ידרשו תשובה על השאלה: מי ידע, מתי ידע ומה ידע לגבי ניזקי העישון. כמו בחקירות בנושא אספקת הנשק לאיראן או ל"קונטראס", ובפרשה "וטרגיט" (אצלנו ניתן להביא כדוגמה את התפוצצותה של פרשת מניות הבנקים). הקביעה, שהחברות ידעו כל העת על הנוזק, תגרום לכך שדעת הקהל תפנה כנגד יצרני הסיגריות.

Patrick Reynolds: Torts and the Twilight of Tobacco, Keynote address, NorthEastern University School of Law, Boston, Massachusetts (1987).
2.3 T.P.L.R. 4.31.

5. הצלחת התביעות תגרום ליצרני הסיגריות להפסיק להטעות בדבר העדר הוכחות לסכנות הנובעות מן העישון, כיוון ש"שקרים" אלה יחייבו ב"פיצויי עונש" מעל ומעבר לנוק שנגרם בפועל לקורבנות.

6. יצרני הסיגריות יאלצו להזהיר ברצינות את הציבור, בעיקר בענין היותן של הסיגריות חומר ממכר, ולהדפיס על החפיסה אזהרה בצורת גולגולת.

כאמור, במאי 1988 פירסם ה-Surgeon General דו"ח¹¹, שלפיו ההתמכרות לניקוטין שבסיגריות זהה במהותה — אם כי רחבה בהרבה בהיקפה — לזו של סמים מסוכנים, כמו הירואין או קוקאין. כבר צייננו, כי אצל המתמכרים קיימת בעיה להכיר בכך: אנשים אינם אוהבים להודות, שהם אינם אדונים למעשיהם. על אף שכ-90% מהמעשנים ניסו להפסיק ונכשלו, אינם מוכנים לקבל את ההתמכרות כעובדה.

עפ"י הדו"ח, גם קשה לאנשים להאמין. כי מוצר הנמכר באופן חופשי גורם להתמכרות קשה כל כך. בציבור גם קיימת סברה מוטעית, האומרת כי התמכרות מתרחשת רק כאשר כל המשתמשים במוצר מתמכרים לו. זאת למרות שבפועל רק חלק מהמשתמשים בסמים קשים אכן מתמכרים להם פיזית, וכך הדבר גם בעישון.

ואכן, נושא ההתמכרות לסיגריות נדון אף הוא בערעור על פסה"ד בענין Cipollone¹⁸. בית המשפט לערעורים אכן מצא כי יש בסיס לדון בתביעה הנזיקית הכוללת את עצם התמכרותו של הקורבן לניקוטין שבסיגריות כחלק מעילת התביעה כנגד היצרן.

קיים איפוא יחס גומלין בין התביעות המשפטיות לבין נושא ההתמכרות הגופנית לסיגריות. אפקט ההתמכרות מסייע בידי התובעים להוכיח, כי חלו עקב חוסר יכולתם להתנתק מן החלות שבמוצר המזיק, ובכיוון ההפוך — לכשיקבעו ממצאים משפטיים מחייבים בנושא ההתמכרות, יחוייב היצרן להזהיר את המשתמשים במוצר מפני אפקט ההתמכרות, וכך עשוי גם לקטון השימוש בסיגריות.

ו. סיכום

מן האמור לעיל ברור, כי הצלחתן של התביעות המשפטיות מצד קורבנות העישון כנגד תעשיית הטבק תביא, כמישרין ובעקיפין, לירידה משמעותית בעישון ובמקביל לחיסכון כחיי אדם, עקב הפחתת התמותה ממחלות לב, סרטן, דרכי נשימה ועוד.

אמת או הטעייה? - מי מימן את ההמלצות לעשן?

מחקר

מקוטן מסייע לחשיבה ולריכוז

15 אחוזים מכלל 1000 מעשנים שנתקרו ודיווחו על שיפור ביכולת הריכוז שלהם בזמן העישון. אצל 8 אחוזים נמשך השיפור במשך זמן-מה גם לאחר שהפסיקו לעשן. על ממצאים אלה האחרים, ריחזו הפסיכולוג הכריטי ריידי וארבורטן כבנם שנערך בנרש הקשר בין עישון לבריאות בלקסינגטון שבמריה קנטאקי בארה"ב.

כתב א.פ. בלקסינגטון המדווח על כך, מוסיף כי בניסוי אחר שערך המדען הכריטי בקרב 30 מעשנים 30 לא-מעשנים התברר, כי אצל כולם נמדד שיפור של 8 אחוזים בכישרון החשיבה לאחר שעישנו או לאחר שבכלעז נלחלו ניתוקין. לפיכך זהה, אצל מעשנים שדוללו לעשן למשך 10 ימים, התגלתה ירידה ברלסת כחומר החשיבה בתוך 12-8 שבתות מתום עישון הסיגריה האחרונה. כמו כן, התגלתה אצלם ירידה בבחנתהן ובסלחן לפיכך כמות מודעתות. אצל כל המשתתפים בניסוי, חוו כושר הריכוז, הריכוז החשיבה לקידמות, בתוך ימים ספורים, לאחר שחזרו לעשן או ללעס טמי לעיסה וודי ניקוטין.

ריכוז מחלות לב בקרב יוצאי מערב אירופה למרות מיעוט בעישון

"מחקר אפידמיולוגי שהוסקפסידיו שנערך לאתרונה בקרב עובדי תעשייה מקבוצות אגניות שונות בארץ מלמד, כי השכיחות הגבוהה ביותר של מחלת הלב הכללית (הנובעת מהיצרות העורקים הכליליים שמספקים את הדם ללב) הייתה בקרב יוצאי מערב אירופה, אף כי בקבוצה זו נמצאו פחות מעשנים מאשר בקבוצות האגניות האחרות".

כתב עיתון "דבר" המדווח על המחקר במבטוח מיום 1.12.85, מוסיף את הפרטים הבאים:

"את המחקר ערכו ד"ר מנפרד גרין, ד"ר אלי יחזה ד"ר אייר לה, מן המכון לבריאות העמקית ולניקוטין בבית החולים "ליושטין" ברעננה בשנים 1979-1982, בקרב 2,355 עובדי תעשייה כ-13 בתי-חורות מעשנים שונים, בהם 484 נשים. אחד היתרונות במחקר זה לעומת מחקרים קודמים, הוא בכך שהוא הקיף לא רק יחסי יוצאי ארצות שונות, כי אם גם ערבים - מועלים מרצועת עזה.

"ממצאי המחקר שפורסמו בבילויין האחרון של 'כתב-החדש הישראלי למדע הרפואה', היוצא לאור באנגלית, מלמדים כי עשן העישון בקרב גברים בגיל 40-69, שהוא גיל הסיכון העיקרי למחלות לב, היה נמוך ביותר אצל יוצאי מערב אירופה - 25%, לעומת 39% אצל יוצאי מזרח אירופה, 40% אצל לידי הארץ,

42% אצל יוצאי אסיה, 46% אצל יוצאי צפון אפריקה ו-55% אצל ערבים מרצועת עזה. הירידה לגבי שכחות מחלת הלב הכללית היה הפוך כמעט: 28% אצל יוצאי מערב אירופה, 23% אצל יוצאי מזרח אירופה, 18% אצל לידי צפון אפריקה, 16% אצל לידי אסיה ו-6% (1) אצל הערבים חושבי הרצועה".

שואל ומשיב

שאלה: מתפללי אחד מבתי הכנסת באר"שע שואלים, האם מותר למעשנים שביניהם לעשן כעת השיעור שהם שומעים בשעות הערב בבית הכנסת?

לאחר שכבוד הרכ שקל את הסוגיה על כל היבטיה, הוא קבע לסיכום: אסור לעשן סיגריה בבית הכנסת, ואפילו יש שתי מרובות בארץ הקודש, אחת מבניהם אחת מבחור, אין להחיר עישון בבית הכנסת כלל.

חיידקים והמצאות

יש סיגריה - בלי עשן

סיגריה בלי עשן, המיועדת לעישון במקומות שבהם העישון אסור, היא תרומת תורה בה 18 תחש, "מחצית טבק מחקרמים", לעישון.

לסיגריה החדשה קוראים "שייכוד", ויש לה טעם בריק כמו לסיגריה רגילה - אבל אין לה עשן. המעשן אינו מליק את הסיגריה, הוא נושם "עשן" שבא מתוך הסיגריה, ולמעשה מסובב בה.

אח "שייכוד" ניתן להשיג כיתנים רק באזורים מסוימים של אר"ש. בהם נעשה כעת שיווק נסווי שלה. אולם המשקיעים כבר החליטו: מניח החברה המייצרת אותה והכסלו, 15' דולר המניה, מאז הפכה החברה לתורה ציבוריה ב"1984.

7.1.86 יציעת אחרונה

צדי צרפתי. כמאי: "אני מעשן קופסה וחצי עד שתיים ליום, רק 'ברודווי' ארוך. כשאני מס לחול' אני לוקח אידי טבק, אם הברודווי נגמרת, אני מעשן 'מלבורן'. לא נעים להודות. אבל התחלתי לעשן רק לפני עשר שנים, כשהייתי בן 35. מבחינת התחושה אני מעדיף מצית. אני מוליך מציתים כקצב מתוך. המיד המיד תמיד אתן סיגריה למי שביקש. יש אתגמיות כששני אנשים מעשנים ביחד, מין תחושה נהדרת של שוחחנות לחויה. אני מבין טוב מאוד מצוקה של משן שנתקע בלי סיגריה, והמדי אעזר לו.

15.11.85 טרם שבה

שאלה:

איפה הכוח של זוק תחנות הכוח? מה עושים שלטונות הבריאות במדינה כדי למנוע את סכנות זיהום האוויר החמור בשמי גוש דן (האזור המאוכלס ביותר במדינת ישראל), על ידי רעלים למיניהם, שנפלטים ללא הרף לחלל האוויר מתחנת הכוח ודינע ד'?

תשובה:

קונסים אזרחים מעשנים סיגריה באולמות בתי הקולנוע...

אגודת המעשנים - למען סוד עדיפות ממלכתי רגוע בעניין בריאות הציבור.

1.11.85 תרומת

התביעות נגד תעשיית הסיגריות משרחות מטרה חברתית חשובה: כיום מוטלים נזקי העישון, בחלקם הגדול, על האוכלוסיה כולה, המשתתפת בביטוח הרפואי המשמש למימון הטיפול במעשנים, ובחלק האחר — על הקורבן, שנתפתה לעשן או שספג עשן מזיק מסכיכתו. התביעות הללו עשויות לחלק את הנזק בצורה צודקת יותר, בכך שישתפו בנשיאה בו — לפחות כצד הכלכלי — את מי שהפיקו רווחים מגרימת נזק זה, והם היצרן והסוחר בסיגריות.

הן הקורבן והן כלל הציבור, יזכו בהקלת הנטל הבלתי-צודק.

(מקור: אסיא מט-נ (יג, א-ב), תמוז תש"ן, עמ' 44-61)